

گارآفرین[®]
کارگزاری

تخلف های معاملاتی

در سامانه های معاملاتی

تخلف‌های معاملاتی در سامانه‌های معاملاتی

در راستای ابلاغ بند یک صورتجلسه ششصد و نود و دوم هیأت مدیره سازمان بورس مورخ ۱۳۹۹/۱۱/۲۰ در خصوص تعیین برخی از مصادیق دستکاری بازار موضوع ماده ۱۹ آئین نامه اجرایی قانون بازار اوراق بهادار تهران برخی از تخلفات مندرج در دستورالعمل مصادیق دستکاری بازار به شرح ذیل به اطلاع مشتریان گرامی رسانده میشود.

حداقل نکات لازم برای اطلاع سرمایه گذاران محترم:

- ❖ برای سرمایه گذاری در بورس، افق سرمایه گذاری خود را بلند مدت در نظر گرفته و از رفتارهای هیجانی پرهیز کنید.
- ❖ تغییرات قیمت جزو ذات بورس است. آنچه به کسب سود و کمک به اقتصاد کشور می انجامد، نگاه بلند مدت به بورس است.
- ❖ تشکیل سبدی از سهام در صنایع متنوع، موجب کاهش ریسک های احتمالی در فعالیت های بورسی می شود.
- ❖ همواره در بورس به اخبار رسمی توجه کنید و از توجه به شایعات پرهیز نمایید.
- ❖ آموزش، پیش نیاز فعالیت مستقیم در بورس است.
- ❖ در خرید سهام به سودآوری شرکت ها توجه کرده و ارزش ذاتی آنها را در نظر بگیرید.
- ❖ استفاده از اعتبار خرید سهام را مدیریت کنید.
- ❖ افراد فاقد مجوز در شبکه های اجتماعی در کمین سرمایه های شما هستند. اطلاعات مورد نیاز خود را از سایت های معتبر زیر دریافت نمایید.
- ✓ اطلاعات نهاد های مالی دارای مجوز در نشانی cfi.codal.ir قابل مشاهده است.
- ✓ اطلاعاتی های رسمی شرکت های بورسی در نشانی codal.ir قابل دسترسی است.

ماده واحده - اقدامات ذیل که نوعاً منجر به اغوای اشخاص به انجام معاملات یا ایجاد قیمت های کاذب یا ایجاد ظاهری گمراه کننده از روند معاملات میگردد و غالباً با کسب سود و یا دفع ضرر همراه است به عنوان برخی از مصادیق موضوع ماده ۱۹ آیین نامه اجرایی قانون بازار اوراق بهادار محسوب می شود :

۱. سفارش چینی با حجم سنگین و غیر متناسب با عرضه و تقاضای نماد معاملاتی که به قصد تاثیر گذاری بر روند عرضه و تقاضا یا قیمت گردد (spoofing)

دامنه نوسانات روزانه در بازار سرمایه ایران برای سهم های حاضر در بورس تهران و فرابورس ایران تا مثبت ۷ و منفی ۷ درصد است. این به آن معناست که در یک روز معاملاتی قیمت سهم در یک بازه ۷- درصد قیمتی پایانی دیروز و مثبت ۷ درصد آن قیمت قابل معامله است.

این بازه برای سهم های پایه فرابورس متفاوت است. سهم های حاضر در تابلوی زرد بازار پایه +۳ درصد، بازار پایه نارنجی +۲ درصد و بازار پایه قرمز +۱ درصد است.

به محض اینکه دو سمت یک معامله (تقاضا و عرضه) در یک قیمت به توافق برسند (به شرط رعایت اولویت زمانی ارسال سفارش) معامله انجام می شود. قیمت های ثبت شده جهت حصول توافق مظنه های ثبت شده و قیمت معامله انجام شده نرخ مظنه جاری بازار نامیده می شود.

اگر شخص یا اشخاصی اقدام به سفارش چینی با حجم سنگین و غیر متناسب در قیمت هایی بالاتر یا پایین تر از این مظنه جاری کنند، روند صعودی یا نزولی قیمت ها دستخوش تغییر می شود. چرا که سفارش های با حجم بالا و سنگین تاثیر بیشتری در قیمت سهام دارند.

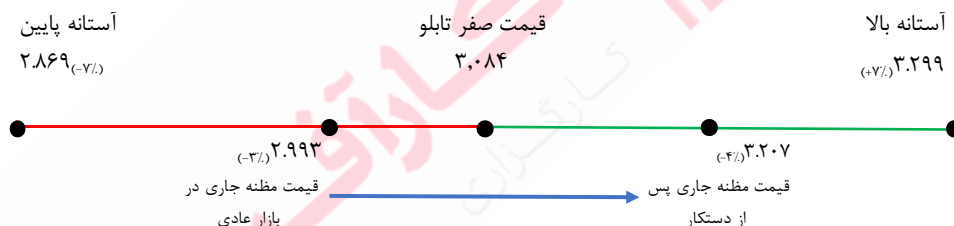
مثال: حالت عادی : همان طور که می بینید با توجه به سفارشات عادی ثبت شده توسط متقاضیان و عرضه کنندگان، بهترین مظنه جاری در قیمت ۲.۹۹۳ ریال به ثبت رسیده است. که طبق نمودار این عدد نشان می دهد سهم در بازه منفی سه در حال خرید و فروش است.

فروش			خرید		
تعداد	حجم	قیمت	قیمت	حجم	تعداد
۴	۲۵۷,۸۳۴	۲,۹۹۳	۲,۹۹۳	۲,۵۰۰	۱
۱	۲۲۱,۸۴۷	۲,۹۹۴	۲,۹۹۲	۱۶۳,۳۶۵	۶
۱	۲۳,۰۱۷	۲,۹۹۶	۲,۹۹۱	۲۴,۶۹۸	۴
۵	۱۰۸,۰۰۰	۲,۹۹۹	۲,۹۹۰	۲۰۳,۴۳۱	۲۱
۲	۱,۰۶۲	۳,۰۰۱	۲,۹۸۹	۳۰۸,۵۲۰	۱۰

ظن دستکاری: اگر فرد یا افرادی به قصد تاثیر گذاری در افزایش قیمت سهام اقدام به ثبت سفارش خرید با حجم بالا در محدوده بازه مثبت چهار (یعنی ۳،۲۹۹) ثبت کنند، می‌توانند قیمت را از منفی سه تا بازه مثبت هفت و یا بازه ای کمتر در دامنه مثبت افزایش دهند. همانگونه که در این مثال مشاهده می‌نمایید ثبت سفارش سنگین در قیمت ۳،۲۰۷ ریال موجب افزایش مظنه جاری از منفی ۳ درصد (۲،۹۹۳ ریال) به مثبت ۴ درصد (۳،۲۰۷ ریال) گردیده است.

فروش			خرید		
تعداد	حجم	قیمت	قیمت	حجم	تعداد
۸	۹۹۶,۸۳۴	۳,۲۰۷	۳,۲۰۷	۱,۲۰۱,۲۲۵	۱۰
۱	۲۲۱,۸۴۷	۲,۹۹۴	۲,۹۹۲	۱۶۳,۳۶۵	۷
۲	۲۳,۰۱۷	۲,۹۹۶	۲,۹۹۱	۲۴,۶۹۸	۴
۵	۱۰۸,۰۰۰	۲,۹۹۹	۲,۹۹۰	۲۰۳,۴۳۱	۲۱
۲	۱,۰۶۲	۳,۰۰۱	۲,۹۸۹	۳۰۸,۵۲۰	۱۰

۲. سفارش چینی با حجم کم و تعداد زیاد در قیمت های متفاوت در یک جلسه معاملاتی که منجر به ترغیب دیگران به انجام معامله یا تاثیر گذاری بر روند عرضه، تقاضا یا قیمت گردد (layering)

تعداد سفارشات یکی از عواملی است که در قیمت‌ها تاثیر گذار است. بعضی از معامله‌گران سفارش‌های خود را بر همین اساس و به جهت عدم نمایش سایر مظنه‌های ثبت شده بازار در تابلو معاملاتی، به چند سفارش تقسیم می‌کنند. مثلاً به جای این‌که یک سفارش با حجم ۱۰۰ هزار تایی ثبت نمایند، اقدام به ثبت ۱۰ سفارش مجزا در قیمت‌های متفاوت نموده و به این ترتیب تعداد سفارشات ارسالی سهم را افزایش می‌دهند و قیمت‌های قابل مشاهده توسط سایر متقاضیان و عرضه‌کنندگان را متناسب با اهداف خود تنظیم و کنترل می‌نمایند. چنین اقدامی ممکن است بر روند معاملات و قیمت‌ها تاثیر گذارد و از مصادیق تخلف در بورس به شمار می‌رود.

۳. سفارش چینی بدون رعایت مقررات مربوط به ثبت سفارش یا غیر مستند که منجر به ایجاد عرضه یا تقاضای صوری، افزایش یا کاهش قیمت و یا رونق یا رکود معاملات گردد

۴. حذف یا ویرایش تمام یا بخشی از سفارش ها یا تغییرات اولویت در صف پس از سفارش چینی مکرر (order withdrawal)

توضیحات مربوط به بند ۳-۴ در خصوص سفارش چینی

ثبت سفارش در سامانه های معاملاتی و سپس حذف، تغییر یا ویرایش تمام یا بخشی از آن سفارش چینی گفته می شود. سفارش چینی یا مظنه چینی گسترش یافته: شخص یا اشخاص سفارشات با حجم بالا در قیمت های مختلف ثبت نموده و به محض رسیدن قیمت آخرین معامله به هر یک از سفارشات ثبت شده خود، اقدام به حذف سفارش مینمایند در صورتی که این کار منجر به تاثیر محسوس بر روند عرضه و تقاضا سهم گردد توسط ناظر بازار ظن دستکاری قیمت تلقی گردیده و به عنوان تخلف ثبت خواهد شد.

سفارش چینی با حجم های نامتناسب با سایر مظنه ها: در صورتی که شخص یا اشخاصی اقدام به ارسال سفارشات با حجم های سنگین و با قیمت مد نظر خود، بدون توجه به عرضه و تقاضا بازار ثبت نموده و به محض رسیدن قیمت آخرین معامله به محدوده دلخواه خود، سفارشات خود را حذف نمایند توسط ناظر بازار ظن دستکاری قیمت تلقی گردیده و به عنوان تخلف ثبت خواهد شد.

۵. سفارش چینی در جهت ترغیب دیگران و حذف سفارش وارده پس از ورود سفارشات سایر اشخاص و اقدام به انجام معامله در سمت دیگر توسط یک یا چند شخص بصورت هماهنگ

معاملات هماهنگ: انجام رقابت کاذب و هماهنگ شده که منجر به افزایش یا کاهش قیمت ورقه بهادار شود، که انجام این معاملات ساختگی برخلاف اصول متعارف و منصفانه بازار جهت گریز از محدودیت های مقرراتی بازار میشود. مثال: شخص یا اشخاصی در اقدامی هماهنگ سفارش های خود را در یک سمت خرید یا فروش ثبت میکنند تا با کمک سفارشات ثبت شده خود باعث تغییر روند قیمت معاملات در همان سمت سفارش ثبت شده گردند و سپس اقدام به انجام معاملات هدف مند خود در سمت دیگر می نمایند.

۶. ورود سفارش خرید یا فروش بالاتر یا پایین تر از مظنه های فروش یا خرید جاری بازار که به قصد ایجاد روندی صعودی یا نزولی در قیمت اوراق بهادار یا کالا باشد (advancing the bid/reducing the ask)

۷. ورود سفارش با اعتبار روزانه (day) یا ورود سفارش با اعتبار بیشتر از یک روز، پس از جلسه معاملاتی و حذف آن در روز بعد در جهت القاء رونق یا رکود در بازار

ثبت سفارشات پس از اتمام جلسه معاملاتی، که بدون پشتوانه سفارش هستند و قبل از انجام معاملات در جلسه روز بعد اقدام به حذف آنها میگردد صرفاً جهت تاثیر گذاری و جهت دهی برای معاملات فردایی می باشد.

۸. ثبت سفارش با حجم سنگین و عدم انجام رقابت قیمتی پس از پذیرفتن قیمت پایه در صورتی که موجب اخلال در فرآیند رقابت قیمتی و کشف نرخ کالا یا اوراق بهادار شود

۹. سفارش چینی با هدف افزایش قابل ملاحظه صف های خرید یا فروش یا انجام معاملات به منظور شمول نماد در ضوابط رفع گره معاملاتی

گره معاملاتی:

در حالت کلی و مطابق ماده ۲۵ دستورالعمل معاملات در بورس، چنانچه یکی از حالت های زیر رخ دهد نماد مشمول گره معاملاتی خواهد شد.

یک نماد معاملاتی به رغم از برخورداری از صف خرید یا صف فروش در پایان جلسه معاملاتی (حداقل معادل یک برابر حجم مبنا برای شرکتی با ۳ میلیارد سهم و بیشتر و دو برابر حجم مبنا برای سایر شرکت ها) به علت عدم تقارن قیمت های درخواست خرید و فروش، حداقل به مدت ۵ جلسه معاملاتی متوالی مورد معامله قرار نگیرد یا متوسط معاملات روزانه آن در این دوره (به استثنای معاملات در بازار معاملات عمده)، کمتر از ۵ درصد حجم مبنا باشد.

کلیه معاملات یک نماد معاملاتی در ۵ جلسه معاملاتی متوالی در سقف / کف دامنه نوسان روزانه قیمت باشد به شرطی که متوسط حجم معاملات پنج جلسه متوالی (به استثنای معاملات در بازار عمده) کمتر از ۵ درصد حجم مبنا باشد.

قابل ذکر است برای شرکت هایی با سرمایه کمتر از ۱۵۰ میلیارد ریال، مقررات گره معاملاتی به تشخیص مدیرعامل سازمان بورس می تواند اعمال نشود.

به عبارتی ساده،

آخرین قانون گره معاملاتی مربوط به سال ۱۳۹۸ است که طبق مصوبه هیئت مدیره سازمان بورس، سهامی مشمول فرآیند رفع گره معاملاتی قرار میگیرند که در روزهای متوالی با مشکل صف خرید و فروش همراه می شوند، بنابراین هرگاه سهامی به مدت حداقل ۵ روز کاری در سقف یا کف دامنه نوسان قیمت قرار بگیرد و کمتر از ۲ برابر حجم مبنا معامله شود، مشمول قانون گره معاملاتی خواهد شد.

هدف از قانون رفع گره معاملاتی، باز شدن صف های خرید و فروش و روان شدن معاملات سهامی است که امکان معامله کردن آن ها به دلیل تشکیل صف کم است.

۱۰. ثبت، ویرایش یا حذف سفارش یا انجام معاملات به نحوی که باعث تعیین قیمت هایی نظیر تسویه، پایانی (marking the close) یا آغازین (marking the open)، متفاوت از جریان عادی معاملات یا ایجاد ظاهری غیرواقعی از روند معاملات گردد (painting the tape)

۱۱. هرگونه اقدام به منظور تثبیت، کاهش یا افزایش قیمت دارایی پایه جهت تاثیرگذاری در قیمت اوراق بهادار مرتبط (از جمله مشتقات و حق تقدم سهام) یا وجه تضمین (pegging, capping)

۱۲. ایجاد رونق یا رکود غیر واقعی در روند معاملات یا قیمت از طریق تبانی دو یا چند شخص (collusion)

۱۳. افزایش یا کاهش قیمت اوراق بهادار از طریق تحریک طرف عرضه یا تقاضا با سفارش چینی از یک سو و پر کردن تمام یا بخشی از حجم مبنا با انجام معامله از سوی دیگر توسط یک یا چند کارگزار

۱۴. فروش سنگین به منظور کاهش قیمت و خرید در قیمت های پایین تر در یک یا چند نماد وابسته (bear raiding)

۱۵. خرید سنگین به منظور افزایش قیمت و فروش در قیمت های بالاتر در یک یا چند نماد وابسته (bull raiding)

۱۶. معاملات اوراق بهادار یا کالا به نحوی که تغییری در مالکیت نهایی یا ذی نفع واحد ایجاد نشود و لیکن منجر به به تحریک بازار، کسب منفعت و یا کاهش هزینه برای یکی از طرفین شود
انجام معامله بدون تغییر مالکیت نهایی:

در صورتی که معاملات بدون تغییر مالکیت نهایی انجام شده به نحوی که باعث القای رونق یا رکود بازار و یا ایجاد موقعیت های ساختگی شود، مصداق دستکاری در بازار و تخلف تلقی می شود. (لازم به ذکر است که فرد نمی تواند با خود معامله کند و این امر اکیداً ممنوع است.)

۱۷. خرید اوراق بهادار یا کالا یا اتخاذ موقعیت تعهدی به اندازه ای که کنترل عرضه یا تقاضا و امکان تعیین قیمت برای یک یا چند شخص را فراهم نماید (ایجاد انحصار (cornering))

۱۸. اخلال در تعیین قیمت ورقه بهادار یا کالا از طریق:

۱۸-۱) انجام معامله در حجم کم با قیمت های نامتعارف

۱۸-۲) انجام معاملات هماهنگ شده (prearranged trade)

بازار همیشه بر اساس عرضه و تقاضا در حرکت است. زمانی که معاملاتی به صورت هدفمند و هماهنگ شده انجام می شوند، ممکن است دستکاری روندها و قیمت ها را شاهد باشیم. در این صورت ناظر با چنین عملی برخورد می کند. در این خصوص مصادیقی برای معاملات هماهنگ وجود دارد که در ادامه به آن اشاره می کنیم:

زمانی که رقابتی کاذب و هماهنگ ایجاد می شود تا قیمت سهم در جهت مثبت یا منفی تغییر کند.

زمانی که یک یا چند کد معاملاتی مشخص اقدام به خرید و فروش سهام شرکت‌هایی می‌کنند که سرمایه، سهم شناور یا حجم مبنای پایینی دارند و از این طریق افزایش یا کاهش قیمت‌ها را رقم می‌زنند.

زمانی که معاملات ساختگی با فرار از محدودیت‌های اعمال شده در مقررات بازار صورت می‌گیرند که برخلاف اصول متعارف بازار هستند.

۳-۱۸) انجام معامله ای متفاوت با جریان بازار

۱۹. انجام معامله در بازار عادی با هدف فرار از شمول مقررات معاملات بلوک یا عمده

معاملات بلوکی چیست؟

معاملات بلوکی، خرید و فروش یکجای حجم زیادی از سهام یک شرکت است که طبق ضوابط خود انجام می‌شود. برای کاهش تاثیر این نوع از معاملات بر قیمت سهام، این معاملات در بازاری خارج از بازار بورس یا فرابورس انجام می‌شوند.

حداقل های مقرر شده در حال حاضر جهت انجام معاملات بلوکی بدین شرح می باشد:

در بازار بورس

- ارزش معاملات صورت گرفته در بازار بلوکی حداقل باید ۲۰ میلیارد ریال (۲ میلیارد تومان) باشد.
- سهام و حق تقدم قابل معامله در شرایطی که حجمشان حداقل ۵۰ برابر محدودیت حجم هر سفارش در بازار عادی باشد.
- حجم معاملات سهام، حق تقدم، یا اوراق بهادار مشارکت، حداقل ۵۰ برابر محدودیت حجم هر سفارش در بازار عادی باشد.

در بازار فرابورس

- در فرابورس شرکت‌هایی که سرمایه آن‌ها کوچک تر مساوی ده میلیارد ریال (یک میلیارد تومان) باشد، بزرگ تر یا مساوی و همچنین کمتر از ۵٪ سرمایه پایه شرکت است.
- شرکت‌های فرابورسی که سرمایه پایه آن‌ها بیش از یک میلیارد ریال است، بزرگ تر یا مساوی ۰.۵ و کم تر از ۱ درصد سرمایه پایه در نظر گرفته شده است.

معاملات عمده چیست ؟

معاملات عمده در بورس به معاملاتی گفته می‌شود که تعداد سهام معامله شده از درصد معینی از سهام شرکت بیشتر باشد. شیوه‌ی انجام این معاملات سبب ورود سهامداران یا افراد مورد تایید آن‌ها به هیئت مدیره می‌شود.

برای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس، اگر تعداد کل سهام شرکت بیشتر از ۳ میلیارد سهم باشد، معامله عمده در صورتی می‌تواند انجام شود که حداقل ۱ درصد از تعداد کل سهام شرکت بخواهد معامله شود. همچنین اگر تعداد کل سهام

شرکت کمتر از ۳ میلیارد سهم باشد، معامله عمده در صورتی می تواند انجام شود که حداقل ۵ درصد از تعداد کل سهام شرکت بخواهد معامله شود.

برای شرکت های پذیرفته شده در فرابورس، اگر تعداد کل سهام شرکت بیشتر از ۱ میلیارد سهم باشد، معامله عمده در صورتی می تواند انجام شود که حداقل ۱ درصد از تعداد کل سهام شرکت بخواهد معامله شود. همچنین اگر تعداد کل سهام شرکت کمتر از ۱ میلیارد سهم باشد، معامله عمده در صورتی می تواند انجام شود که حداقل ۵ درصد از تعداد کل سهام شرکت بخواهد معامله شود.

۲۰. افزایش یا کاهش فاصله دامنه پیشنهادی قیمت خرید و فروش یا حفظ آن در یک سطح ساختگی با هدف فریب بازار یا انجام معاملات هماهنگ میان گروهی از کدهای معاملاتی به نفع خود یا دیگری

۲۱. سفارش چینی نا متعارف در دوره پیش گشایش بر روی کالا یا اوراق با هدف تاثیرگذاری بر روند معاملات جلسه معاملاتی آن کالا یا اوراق بهادار

۲۲. سفارش گذاری در دامنه بیشتر یا کمتر از حد مشخصی از قیمت پایانی روز قبل به تشخیص بورس مربوطه یا سازمان با هدف ایجاد اختلال در روند معاملات

۲۳. ارائه اطلاعات گمراه خلاف واقع، انتشار شایعه در بازار یا ایجاد جو مثبت و یا منفی و سوء استفاده از آن جهت خرید یا فروش اوراق بهادار یا کالا به نفع خود یا دیگری از قبیل موارد زیر:

۱-۲۳) ارائه اطلاعات خلاف واقع، انتشار شایعه در بازار یا ایجاد جو مثبت و یا منفی و سوء استفاده از آن جهت خرید یا فروش اوراق بهادار یا کالا به نفع خود یا دیگری از قبیل موارد زیر

۲-۲۳) ارائه اطلاعات گمراه کننده یا نادرست به منظور افزایش بی رویه قیمت اوراق بهادار یا کالا و فروش آن به قیمت بالاتر؛ (pump and dump)

۳-۲۳) ارائه اطلاعات گمراه کننده یا نادرست به منظور کاهش بی رویه قیمت اوراق بهادار یا کالا و خرید؛ (trash and cash)

تبصره ۱: وقوع اقدامات فوق میتواند در یک جلسه یا جلسات معاملاتی متعدد صورت گیرد.

۲۴. ثبت سفارش در حجم های نامتناسب در مقایسه با سایر مظنه ها

این مورد نیز یکی دیگر از مصادیق تخلف در بورس به شمار می‌رود. در این شیوه شخص یا اشخاصی سفارش‌های خرید یا فروش را با حجم سنگین و با قیمتی که مد نظر دارند ثبت می‌کنند. نکته این‌جاست که این سفارش‌ها بدون توجه به عرضه و تقاضای بازار است. این افراد به محض مشاهده رسیدن قیمت‌ها به محدوده مورد نظرشان، اقدام به حذف سفارش می‌کنند.

